

Adviesorgaan van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind

Het gebruik van zogenaamd ‘opvoedkundig’ geweld expliciet verbieden : een wettelijke verplichting voor België

April 2018

Het Adviesorgaan van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind (NCRK) betreurt het feit dat België nog geen wetgeving heeft aangenomen om lijfstraffen voor kinderen in alle situaties uitdrukkelijk te verbieden. Dit in tegenstelling tot verschillende van zijn buurlanden en ondanks zijn internationaalrechtelijke verplichting in dit verband en de beslissingen van verschillende internationale en regionale instanties die België aanmanen dit te doen. Het Adviesorgaan roept België dan ook op om, zonder verder uitstel:

1 / het Burgerlijk Wetboek te wijzigen om (a) de noodzaak aan positieve en niet-gewelddadige relaties en opvoeding in herinnering te brengen; te bepalen dat (b) elk kind recht heeft op verzorging, veiligheid en een goede opvoeding; en (c) dat elk kind moet worden behandeld met respect voor zijn persoon en zijn eigenheid en niet mag worden onderworpen aan vernederende behandelingen of andere vormen van fysiek of psychisch geweld;

2 / deze wetswijziging hand in hand te laten gaan met bewustmakings- en voorlichtingscampagnes en steun-, begeleidings- en vormingsmaatregelen.

Een expliciet wettelijk verbod op lijfstraffen voor kinderen in alle omgevingen laat in België nog steeds op zich wachten en sedert enkele jaren woedt het debat hierrond. Het Adviesorgaan geeft hieronder de redenen weer waarom deze wetswijziging, vergezeld van bewustmakings- en ondersteuningsmaatregelen, onverwijld moet tot stand komen.

1/ Het internationaal recht en de door België geratificeerde instrumenten schrijven de juridische verplichting voor om lijfstraffen voor kinderen uitdrukkelijk bij wet te verbieden, ongeacht de omgeving en ongeacht de band tussen het kind en diegene die hem straft.¹

Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (VRK) en andere internationale en regionale mensenrechteninstrumenten erkennen het recht van het kind op eerbiediging van de menselijke waardigheid en fysieke integriteit, evenals gelijke bescherming door de wet.

Artikel 37 van het VRK vereist dat Staten die partij zijn bij het Verdrag ervoor zorgen dat “geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing.” Deze bepaling wordt verder aangevuld door artikel 19 VRK, dat volgende verplichting behelst: “de Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, zolang het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.” Bovendien zijn de Staten die partij zijn krachtens artikel 28, lid 2, van het Verdrag verplicht om “alle passende maatregelen [te nemen] om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de

---

¹ Géraldine MATHIEU, « Châtiments corporels : non, ce n’est pas pour son bien ! », *Journal du droit des jeunes*, n° 346 - juni 2015, p. 14 en Jacques FIERENS, « Pas panpan cucul papa! Les châtements corporels et le droit applicable en Belgique », *Journal du Droit des Jeunes*, n° 300, december 2010, pp. 14-24.

discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.”

De artikelen 37, 19 en 28, lid 2, van het VRK bevatten geen specifieke verwijzing naar lijfstraffen. In *General Comment* nr. 8 echter definieert het VN-Comité voor de Rechten van het Kind – het orgaan dat gemachtigd is om het VRK te interpreteren – de “lijfstraf” of “fysieke” straf als “elke straf waarbij fysiek geweld wordt gebruikt en die gericht is op het veroorzaken van een bepaalde mate van pijn of ongemak, hoe gering ook. [...] Naar de mening van het Comité is elke lijfstraf vernederend. Bovendien zijn sommige niet-lichamelijke vormen van straf ook wreed en vernederend en daarom onverenigbaar met het VRK. [...] »²

Het Comité vervolgt door duidelijk te stellen dat “deze praktijk een rechtstreekse aanslag is op het gelijk en onvervreemdbaar recht van ieder kind op respect van zijn menselijke waardigheid en fysieke integriteit”. Hierbij benadrukt het Comité dat “het afschaffen van gewelddadige en vernederende bestraffing van kinderen door wetshervormingen en andere noodzakelijke maatregelen een onmiddellijke en onvoorwaardelijke verplichting is voor Staten partij bij het VRK.” Het Comité vraagt een duidelijk en onvoorwaardelijk verbod op alle lijfstraffen van welke aard dan ook en ongeacht de persoon die deze bestraffing uitvoert. Voorts is het van mening dat het, gezien de traditionele aanvaarding van lijfstraffen, van essentieel belang is dat de toepasselijke sectorale wetgeving het gebruik ervan in de relevante contexten duidelijk verbiedt.³

Een gelijkaardige interpretatie wordt vooropgesteld door andere mensenrechtenverdragsorganen en regionale mechanismen.

2 / België is al meerdere keren op het matje geroepen door internationale en regionale instellingen over het gebrek aan een uitdrukkelijk en volledig verbod in de wet op lijfstraffen voor kinderen in alle omgevingen.

Hoewel soms wordt beweerd dat elke vorm van lijfstraffen bij kinderen al impliciet verboden is op grond van verschillende nationale wettelijke bepalingen (waarbij veelal wordt verwezen naar de artikelen 22*bis*, eerste lid van de Grondwet, 563, 3°, 398 en volgende van het Strafwetboek⁴ en 371 van het Burgerlijk Wetboek), omvatten deze bepalingen geen expliciet verbod, waardoor **rechtsonzekerheid aanhoudt**. Dat zet de deur open voor het invoeren van een “ouderlijk tuchtigingsrecht”, zoals het Hof van Beroep te Antwerpen in 2012 heeft gedaan.⁵

Het Europees Comité voor Sociale Rechten heeft België in 2003⁶ en 2015⁷ veroordeeld omdat de binnenlandse wetgeving die ten grondslag ligt aan een impliciet verbod op lijfstraffen,

---

² VN-Kinderrechtencomité, *Observation générale n° 8 : Le droit de l'enfant à une protection contre les châtiments corporels et autres formes cruelles ou dégradantes de châtiments*, 2006, §§ 18-20, §11.

³ Comité des droits de l'enfant, *Observation générale n° 8 : Le droit de l'enfant à une protection contre les châtiments corporels et autres formes cruelles ou dégradantes de châtiments*, 2006, §21-22.

⁴Aida VERSTAPPEN, “Kan het ouderlijk tuchtigingsrecht (nog) gerechtvaardigd worden? De plaats van de pedagogische tik binnen het strafecht”, *Tijdschrift voor Jeugd- en Kinderrechten*, 2014/3, pp. 234-248.

⁵Hof van Beroep Antwerpen, 13 maart 2012.

⁶ European Committee of Social Rights, *World Organisation against Torture (OMCT) v. Belgium*, Complaint No. 21/2003, decision on the merits of 8 December 2003.

⁷ European Committee of Social Rights, *Association for the Protection of all Children (APPROACH) Ltd v. Belgium*, Complaint No. 98/2013, decision on the merits of 20 January 2015.

geen expliciet en volledig verbod bevat op elke vorm van lijfstraffen voor kinderen en dat de rechtspraak in dit verband geen duidelijk en nauwkeurig verbod heeft vastgesteld.

Voorts heeft het VN-Comité voor de Rechten van het Kind tijdens de behandeling van het periodieke verslag van België over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind in 2010 zijn bezorgdheid uitgesproken in dit verband en België uitdrukkelijk aangespoord lijfstraffen voor kinderen te verbieden in alle contexten, in het bijzonder in familieverband en in geval van niet-institutionele kinderopvang, en hiervan een prioriteit te maken. Het Comité raadde België tevens aan bewustmakingscampagnes te voeren en oudereducatieprogramma's op te stellen om te verzekeren dat niet-gewelddadige alternatieve disciplineringsmaatregelen worden gebruikt op een manier die menswaardig is voor het kind.⁸ Gelijksoortige aanbevelingen werden al geformuleerd in het kader van het onderzoek van België door het Comité in 2002 en 1995.⁹

In de context van het onderzoek van het vijfde en het zesde gecombineerde periodiek verslag van België door het VN-Comité voor de Rechten van het Kind, dat gepland is op de zitting van januari-februari 2019, vestigen het gezamenlijk alternatief rapport van *Coordination des organisations non-gouvernementales pour les droits de l'enfant* (CODE) en van de Kinderrechtencoalitie (KIRECO), alsook het gezamenlijk parallel rapport van de *Délégué général aux droits de l'enfant* (DGDE) en van het Kinderrechtencommissariaat (KRC) de aandacht van het Comité op de afwezigheid van wetgeving die lijfstraffen expliciet verbiedt.¹⁰ Het Adviesorgaan wenst te benadrukken dat bij het uitblijven van onverwijfde actie op dit gebied het Comité opnieuw zal moeten concluderen dat België zijn internationale verplichtingen niet nakomt.

Het Adviesorgaan bemerkt eveneens dat het Mensenrechtencomité en het Comité tegen Foltering eveneens herhaaldelijk vragen in dat verband hebben voorgelegd aan België, respectievelijk in juli 2016 en juni 2015 in hun beider *List of Issues Prior to Reporting* die opgesteld worden voorafgaand aan de indiening van de periodieke verslagen van België.¹¹ Het Adviesorgaan wordt graag geïnformeerd over welk antwoord hieraan zal worden gegeven.

3/ Conclusies en aanbevelingen: wetgeving opstellen maar ook en vooral bewustmaken, vormen en begeleiden.

Verskillende wetsvoorstellen ter aanpassing van het Burgerlijk Wetboek met oog op het verbieden van lichamelijk en psychisch geweld werden al ingediend bij de Senaat of bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers (laatst in 2016). Geen van deze heeft echter concreet gevolg gekend.

Naar voorbeeld van de eerder ingediende wetsvoorstellen, stelt het Adviesorgaan voor om over te gaan tot de vereiste wetswijziging door de **invoering van (een) artikel(s) in het Burgerlijk Wetboek** (niet door een strafrechtelijke bepaling) :

---

⁸ *UN Doc. CRC/C/BEL/CO/3-4*, 18 juni 2010, paras. 39 et 40.

⁹ *UN Doc. CRC/C/15/Add.178*, 13 januari 2002, para. 24 (a) ; *UN Doc. CRC/C/15/Add.38*, 20 juni 1995, para. 10

¹¹ *UN Doc. CCPR/C/BEL/QPR/6*, 29 juli 2016, para. 23 ; *UN Doc. CAT/C/BEL/QPR/4*, 15 juni 2015, para.

1/ dat herinnert aan de noodzaak aan positieve en niet-gewelddadige relaties en opvoeding, in het belang van het kind;

2/ dat bepaalt dat elk kind recht heeft op verzorging, veiligheid en een goede opvoeding en dat elk kind moet worden behandeld met respect voor zijn persoon en zijn eigenheid en niet mag worden onderworpen aan vernederende behandelingen of andere vormen van fysiek of psychisch geweld.

Het adviesorgaan benadrukt dat een expliciet verbod op lijfstraffen in de wet niet de bedoeling heeft ouders te vervolgen, te straffen of te stigmatiseren voor het geven van een ‘tik’ aan hun kind, maar dat het vooral moet dienen als een katalysator voor een mentaliteits- en gedragsverandering, met als hoofddoel alle vormen van geweld tegen kinderen te verminderen.

Dit wordt eveneens benadrukt door het Comité dat heel duidelijk stelt: “Het beginsel van gelijke bescherming van kinderen en volwassenen tegen geweld, ook binnen het gezin, betekent niet dat alle gevallen waarin kinderen door hun ouders lijfstraffen werden toegediend en die aan het licht zijn gekomen, tot een vervolging van de ouders moet leiden. [...] Door de afhankelijke status van kinderen en de unieke intimiteit van gezinsrelaties moeten beslissingen om ouders te vervolgen of om op andere wijze formeel in het gezin tussenbeide te komen heel voorzichtig worden genomen. De ouders vervolgen is in de meeste gevallen niet in het belang van het kind.” Het Comité verduidelijkt: “In het advies en de opleiding voor al wie bij de kindbescherming betrokken is, inclusief de politie, de openbare aanklagers en de rechtbanken, moet die benadering van de wetsuitvoering worden onderstreept.”¹²

Het Adviesorgaan wenst eveneens de nadruk te leggen op het feit dat behoudens de verplichting en de noodzaak van een wetswijziging, deze geen geïsoleerde maatregel mag zijn. Deze dient hand in hand te gaan met bewustmakings-, voorlichtings- en informatiecampagnes voor het brede publiek, alsook met opleidingen en steun aan opvoeding en ouderschap ten behoeve van ouders, zorgverleners, leerkrachten en al wie met kinderen en gezinnen werkt en eveneens voor autoriteiten belast met het instellen van vervolgingen en leden van de juridische orde. Dit om een mentaliteitsverandering actief te bevorderen in de richting van de noodzaak van een geweldloze opvoeding.¹³

Tot op heden hebben 22 EU-landen en in totaal 53 landen wereldwijd expliciet lijfstraffen verboden, eveneens in gezinsverband.¹⁴ Daar waar België het respect voor, de bescherming en de verwezenlijking van kinderrechten hoog in het vaandel draagt, kan België op dit belangrijke aandachtspunt geen laatkomer blijven.

---

¹² Comité voor de Rechten van het Kind, *Algemeen Commentaar n° 8 : Het recht van het kind op bescherming tegen lijfstraffen en andere wrede of onterende vormen van bestraffing*, 2006, §§ 40-42.

¹³ Comité voor de Rechten van het Kind, *Algemeen Commentaar n° 8 : Het recht van het kind op bescherming tegen lijfstraffen en andere wrede of onterende vormen van bestraffing*, 2006, §§ 44-46. Maïté BEAGUE, « Equipes SOS Enfants: le dispositif de prévention et de prise en charge de la maltraitance infantile en Fédération Wallonie-Bruxelles au regard de quelques normes internationales », *Journal du Droit des Jeunes*, n° 347, september 2015 ; Gaëlle MARLIER, « Naar een burgerlijk (en dus ook strafrechtelijk) verbod op de ouderlijke pedagogische tik ? », *Tijdschrift voor Familierecht*, 2017/02, p. 39.

¹⁴ <http://www.endcorporalpunishment.org/>.